

Az aggteleki cseppkőbarlang feltámadása.

Petőfi, Andrásy és Pákh Albert centennáriuma Gömörben.

Az emlékezetes 1823-ik esztendő centennáriumos ünnepeinek kellett jönniük, hogy megtudják az illetékes körök, sőt a magyarság és a külföld értelmisége is, hogy Csonka-Magyarországa, tehát a miénk ma-

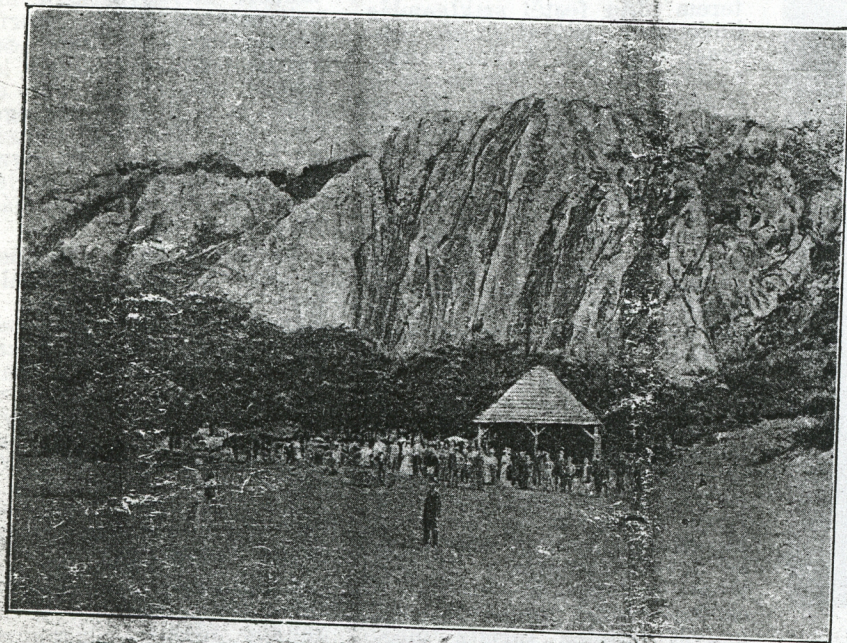
pélyvel, Gömör vármegye első táblabírájának, Petőfi Sándornak, továbbá a vármegye nagy fiának, Andrásy Gyula grófnak és a szintén gömöri Pákh Albertnek, a „Vasárnapi Ujság” egykori szerkesztő-

kell-e valamivel későbbre halasztani, mert a barlangon keresztül folyó Styx és Acheron patakok — amelyek már Jósvalfón négy nagyobb műalmot hajtanak — a tavalyi hóolvadás után a barlangban is kiáradtak és 3—4 rögtönzött hidat elsodort az árvíz.

A hatalmas méretű és ritka természeti szépségekben bővelkedő barlang főbejárata a Gömör vármegyei Aggtelek községben van s maga a cseppkőbarlang mintegy kilenc kilométernyi hosszúságban nyúlik el a föld alatt. A barlang vége Abauj-Torna vármegye Jósvalfó községében van, ahonnan 280 lépcsőn felmenve jutunk újra a napvilágra. A világháború évei nagyon megviselték ezt a természeti ritkaságot. A barlang megbízható vezetői bevonultak katonai szolgálatra, és közülük az ügyes Klanicza János hősi halált halt. Időközben a barlang 48 évig hűséges gondozója, a 84 éves Baksay Dániel, aggteleki református lelkész 1916. évben elhalt. Maga a barlang már IV. Béla idejéből ismeretes, a tatárjárás borzadalmi közt búvóhelye volt a környékbeli lakosoknak.

Az aggteleki barlangot Gömör vármegye egykori főmérnöke, Rajz Keresztély mérte fel legelőször 1799-ben, még pedig Bartolomeidész László történetíró közbenjárására, a vármegye akkori főispánjának, Prónay Gábornak meghagyásából és költségén. Ez a fölmérés és a barlang alapos átkutatása nagy munkát adott, úgy, hogy ünnepélyes megnyitása csak a következő évben, 1800 július hó 9-én volt, és ugyanekkor megjelent a barlang leírása és térképe is.

A barlang tulajdonképpen két részből áll: az ó- és új-ágból. Az új ágat 1831-ben Vass Imre megyei főmérnök kutatta át alaposan és írja le mindkét ágának pompás alakzatait, melyeket ékes görög és latin törté-

Kirándulók gyülekezése az aggteleki barlang gömöri bejárója előtt.

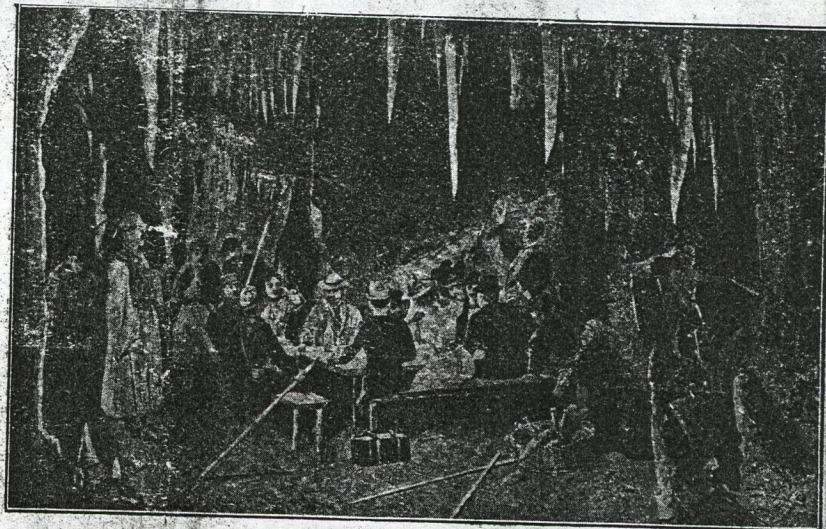
radt és nem lett a csehek birtoka, a hérces Gömör vármegyének nagyszerű természeti ritkasága: az aggteleki cseppkőbarlang. A világháború nyomoruságos kilenc esztendeje alatt megfélemedtek arról a mesés értékű kincsünkről még azok is, akik már jól ismerték. De hányan nem ismerték, — az a sok külföldre járó magyar — akik hasonló, bár korántse ily gigászi látványosságot szívesen elmentek Adelsbergbe, de arra már nem volt kedvük, hogy a világhírű aggteleki barlangot is megtekintsék, — mivel hogy ez itthon volt és: ami „magyar”, az sohasem volt divat.

A csodaszép barlang a 90-es évek vége óta a „Keleti Kárpát-Egyesület” tulajdona és a trianoni béke óta a cseh határ szélén húzódik Gömör és Abauj-Torna csonka vármegyénk területén. Hajdani legközelebbi vasútállomásai — Pelsücz és Tornallya — színmagyar községek — a cseheké lettek s ezért most nehezebb a barlang megközelítése. Csonka-Gömör vármegye székhelyéről, Putnokról, 30 km. az út odáig vezet, az Abauj-Torna vármegyei Szinbereg vasúti állomásától pedig 10 km. a jósvalfói második bejáratig.

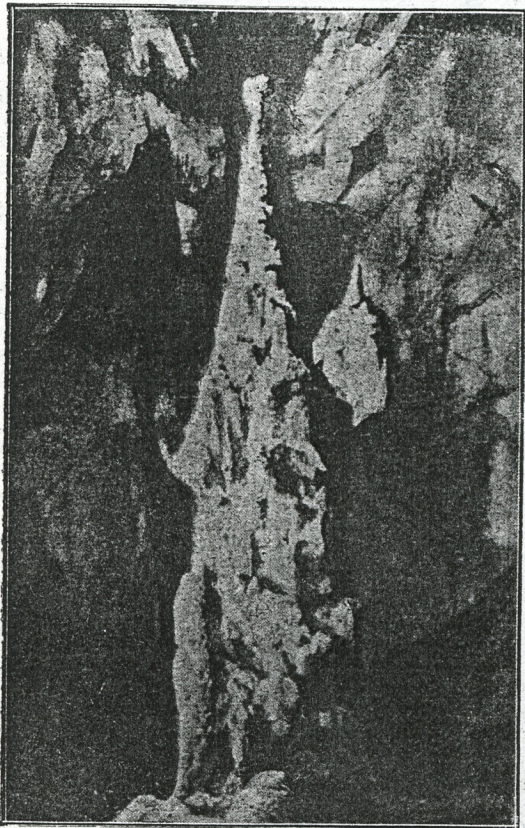
A gömöri kör természetbarátai, egyfelől a Kárpát-Egyesület elnökségével országos ünnep keretében önállósították feltámasztani ezt a nagyszerű barlangot. Itt fogják megrendezni, vonzó hatású éjszakai ünne-

jenek születési centennáriumát. A terv szerint Petőfi Gyula Petőfiről, Vikár Béla gróf Andrásyról, dr. Szigetvári Iván tanár Pákh Albert-ről emlékeznek meg kegyeletes beszédben és a programm többi számaival Hegyi Anna, kiváló ének-művésznőnk, az ózdi dalárda és zenekar meg Szathmáry István költő szavallatai töltik ki.

A fényes és exotikus országos ünnepet június havában szeretnék megtartani, de kérdés, hogy nem

Kirándulók ebéde az aggteleki barlang nagytermében.

A csillagvizsgáló torony cseppkő-oszlopa az aggteleki barlangban.

neti nevekre kereszteltek el, amit a régi barlangvezető szajkó módjára mond el, az ó-palócós dialektussal óriási derűtséget kelteve a látogatók között. A fővezető, Kompektor Jóska, ki a sok földalatti járástól halálsárga. Aggtelek kiérdemült csizmadiamestere, de azért sok gimnazistát megszegényítene, olyan szabatosan bevágta a görög mitológiai elnevezéseket.

Az óriási barlangot nagyságra csak az amerikai Mammuth-barlang múlja felül. Az ó-bejáratnál kezdődik a barlang Pitvarnak nevezett része, melyet a kis- és nagytemplom nevű üregek követnek; mind a kettő nagyobb, mint a fővárosi redout nagyterme. Érdekes, hogy ha a kis-templomban karéne hangzik föl és a nagy-templomban hallgatjuk, ez leírhatatlanul ünnepies benyomást tesz az emberre, különösen ha a gyertyákat vagy lámpákat eloltják. Ezek után az üregek után következik a Paradicsomnak nevezett rész, hol egy vígan szökellő bővizű patak bukik elő, melyet Styxnek neveztek el s ez arról nevezetes, hogy mellékfolyójával, az Acheronnal együtt, soha ki nem apad, se pedig be nem fagy, ha még olyan kemény is a tél. A Paradicsom részéből Kossuth Lajos szobrához érnek a turisták; ott rendszeren kalaplevéve eléneklik kegyeletük jeléül a Kossuth Lajos nótát. Innen átmenve a Styx-patak hídján, az óriási táncterembe jutunk, ahol kétoldalt asztalok és székek állnak; itt gyakran víg táncmultság járja. A táncteremből kiindulva a szintén rend-

kívül tágas Virágkert-nek nevezett helyiségbe lehet jutni, melynek fenekét hullámosan tekervényes és pikkelyes cseppkövek borítják. Hajdan vakító fehérek voltak, de a későbbben eltiltott fáklyák füstjétől oly kormosak lettek, hogy fehérségüknek örökre vége. A nagyterem után festői sziklaomlás következik, melyet Dante poklának neveznek. A Pokol után, nyirkos, keskeny hegyszoroson lemászva, a fejedelmi látogatók emlékoszlopai láthatók, majd ezeket elhagyva, 60 lépcsőn fölkapaszkodva, jutunk a Mária-hegyre. Innen lefelé a zsidó-templomba érünk, ahol temérek fehér oszlop áll. Ez után következik a Murányi várnak nevezett rész, ahonnan lefelé menve, szorosan a sziklák közt, az úgynevezett Vas-kapunál véget ér az ó-ág.

Itt kezdődik az új-ág, az úgynevezett Paradicsom-rész. Fel-tűnő a Kastor és Pollux kettős szoboresoportozat, mellette áll Minerva oszlopa, amely után Plutó orgonája, a Pizai ferde torony és Apolló terme következik. Néhány száz lépéssel tovább a barlang 220 méteres legnagyobb oszlopa, a csillagvizsgáló torony látható, melyet minden turista megcsodál. A barlang e egyszerű oszlopától kezdve rideg és borzalmas, úgy, hogy a felfedező

Vass Imre méltán adta a „Munkácsi börtön”, a „Cerberus feje” és a „Siralomház” elnevezést ezeknek a részeknek. Vannak az óriás méretű barlangnak még több csodás szépségű mellék-ágai is, amelyeket számos helyen hason mászva kell megjárni, de a kitaró turistának fáradságát sokszorosan kárpótolja a nem mindennapi látvány. Legszébb itt ezen a részen a „Ravaszlyuk”, vagyis a Retekbarlang, melynek boltzatán és falain ezer és ezer átlátszó fehér cseppkő-képződmény függ érintetlenül, csöveket, csapokat, függönyöket, vizzuhatagokat alkotva, de számos más, föl se sorolható, csodálatosan élethű képződményeket is látunk itten. Valóságos tündérpalotája ez a barlangnak, úgy, hogy a földkerekségen sehol sincs ennyi szép köékszer együtt.

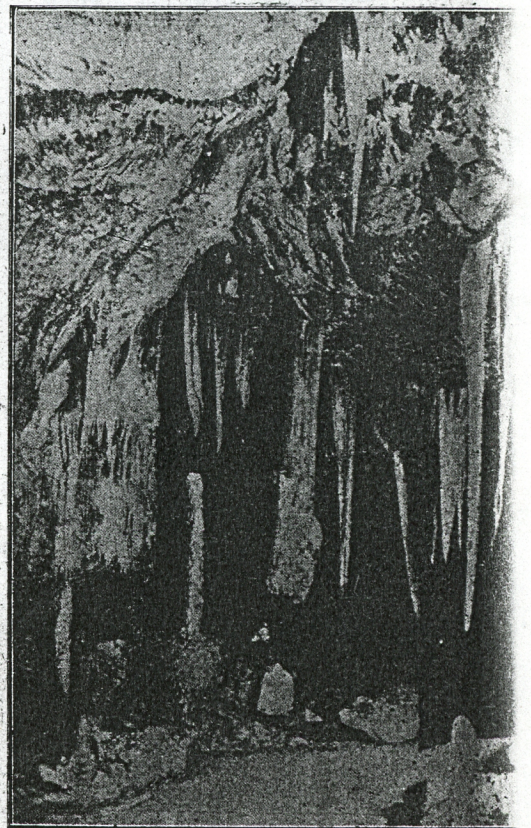
A barlang nagytermeinek és folyosóinak nevezetes szerepe volt az 1848–49. évi szabadságharcban, mikor az osztrák seregek a branyiszkói hegynél február 5-én vereséget szenvedtek Guyontól. Visszavonulásuknál Fiedler tábornok Enyicén egyesült Schlick altábornagy seregével és mintegy nyolcezer emberrel az abauj-megyei Szin nevű helységen keresztül vonult febr. hó 21-én. Ekkor esett útjába Aggtelek s minthogy a falu csupán 102 házból állott, a nagy hidegben

mintegy hatezer ember a barlangban tölté az éjszakát, ahol, mint rezesen, akkor is igen enyhe idő volt.

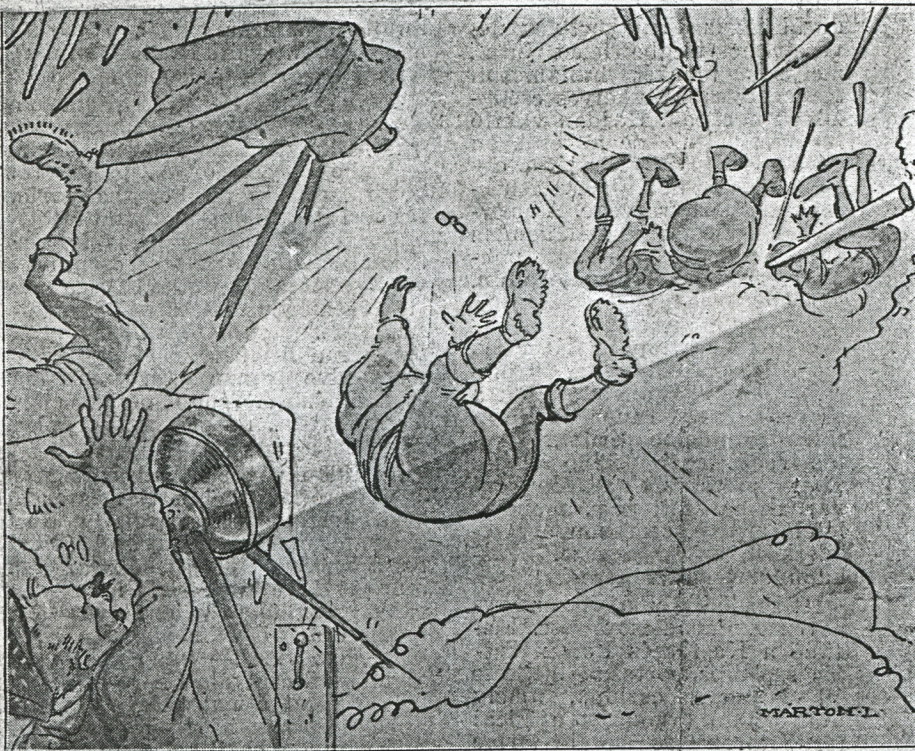
A félszemű Schlick altábornak arra használta fel a hosszú teltét, hogy kíséretével a barlang legjobb részein óriási tábori tüzet rakatott, úgy, hogy a barlang tündéri látványosságát mutatott boltzatairól lelógó, ezerféle alakú kristálytisza, átlátszó cseppkövekkel és százával hulltak le a nagytűztől megfűlladt, alvó denevérek. Azóta a barlang Ó-ága egészen fűtös, bár a Kárpátgyegesület 1880. évtől kezdve csupán gyertya, acétil és magnézium fénye mellett engedte megtekinteni, nehogy a fáklya megfűtösbé tegye.

Az 1890-ik évben Andrassy Marcell a vas-gróf és néhai Schlosser Albert, berzétei vasgyáros, a Kárpátgyegesület segítségével áttörték a barlang Új-ágát, s ezt az óriás munkát Münnich Kálmán igazgató bányavezető önzetlenül vezette. Nagyszerű új úton, mely Jósfa községhez visz, — vas-sinectől folytatott boltzat alatt — 280 tölgyfélépésű lépcső vezet a napvilágig és ennek a lépcsőzetnek a hossza egyenlő a lipótvárosi bazilika kupolájának magasságával.

A legnagyobb társaság 1881 július 24-én látogatta meg a barlangot, amikor fővárosi hírlapírók, színművészek és írók 500 főből álló társasága rándult oda. Verhovay Gyula és Seffer László, az Egyetértés a Kárpátok kora főszerkesztője vezetésével. Ekkor történt meg az a multság,

Részlet az aggteleki barlang úgynevezett „Paradicsom” ágazatából.

Meglepetés fényképezés közben: Az acetilénlámpás fölrobbant és az ijedelem „levegőbe röpítette” az egész társaságot, fotografust, gépet és turistákat egyaránt. — Márton Lajos tréfás rajza.

eset, hogy a „Pester Lloyd” munkatársa, az öreg Szvoboda László tréfásan azt írta, hogy a kirándulókat fényesen megvendégelték a „sztárynai hotelben.” A kastély tulajdonosa, néhai Radvánszky Károly, sértesnek vette vendégszerető házának ezt a kifigurázását és provokáltatta Szvobodát; Szentiványi Árpád csak nagynehezen tudta elsimítani az ügyet, amely az öreg Szvoboda bo-

csánatkérésével végződött. Sok kedves ötlet, jóízű tréfa és humoros in-eselkedés emléke fűződik a régi jó időkből az aggteleki barlanghoz, — de arra már bizonyára kevesen emlékeznek, hogy Szigligeti Ede a mult század ötvenes éveiben látványos vigjátékot írt a barlangról, és ez a darab jó ideig műsoron is volt a Nemzeti Színházban.

Markó Miklós.

TÜZES NYELVEK.

Finom harangjáték csendült fel az erdők mélyén. Elsőnek egy halkszavú, fehér tündérke ébredt fel mélységes téli álmából. A finom csengésű harang szava megkondult a csillogó hótakaró alatt és a tündérek, manók és törpék országában lassan ébredtek. A kicsiny harang lágy szavát a reggeli ima halk suttogása követte. A suttogás mind hangosabb és hangosabb lett és egy-egy kíváncsi tündérke szerény mosollyal kandikált ki háza ablakán az azuros égre. Boldogan nézték, mint gereblyézi össze hűséges barátjuk aranygereblyével a zuzmarát és jeget és mint nyitogatja ki aranykulccsal házuk kapuját. Előkerült egyszerű sötétkék otthonkájában az ibolya, megjelent panyókára vetett ezüstszegélyes lilabárony mentéjével a kökörcsín, felemelte büszke kis fejét a mennyország kulcsa, máriakönyve gyenge vállára emelte parányi korsóját és megkondult az aranyfényű kankalin ércharangja. A picinyke harangok zúgtak, zúgtak reggeltől napestig, csengő szavuk nem szűnt meg egy pillanatra sem. A végtelen kékségben libbenő aranypalástos királyi nő elragadtatva hallgatta a hála csodás himnuszát. De a zene még nem volt teljes. A legbájosabb tündér szava még nem csendült fel. Udvarhölgye, a kék immortella már elkészült fogadtatására, de gárdistái zöldtűzű pallos között őrizték őrnöjük fehér fátyolöltönyét. A nap csókja azonban mind égetőbb és égetőbb lett és egy rózsás hajnalon a hideg örök tisztelegve bocsátották le lándzsáikat és ragyogó szépségében, finom csipkével szegélyezett fátyolruhájában megjelent a mosolygó májusi tündér. Gyöngyöző kacagása egy-

A jó vacsora kellemetlen következményei: a „turista” annyit evett, hogy nem fér át a szűk átjárón, két stalaktit-csziplop között. — Márton Lajos tréfás rajza.

Az aggteleki barlang pizai tornyának megmászása. A valóságban, természetesen, sző sinesen csigáról és kötélről, és a „torony” is másforma. — Márton Lajos tréfás rajza.